

ERUDITIO, VIRTUS ET CONSTANTIA

Tanulmányok a 70 éves Bitskey István tiszteletére

I. KÖTET

Szerkesztette:

IMRE MIHÁLY

OLÁH SZABOLCS

FAZAKAS GERGELY TAMÁS

SZÁRAZ ORSOLYA

Debreceni Egyetemi Kiadó
Debrecen University Press
2011

Tartalom

I. KÖTET

TABULA GRATULATORIA.....	1	
ELŐSZÓ.....	5	
I. GRAMMATIKA, RÉTORIKA, POÉTIKA		
D. TÓTH JUDIT: A keresztény rétorika szükségességéről (Szent Ágoston <i>De doctrina christiana</i> , IV. könyv).....		11
MARÓTH MIKLÓS: A szír levelek stílusa	18	
JANKOVITS LÁSZLÓ: A versek és a véresre verés: Jacobus Piso és Várdai Pál konfliktusa	26	
BARTÓK ISTVÁN: „Alattomban hallgatók” – avagy besúgó diákok a 16. században.....	29	
IMRE MIHÁLY: A fogalmi szint alatti jelentések szerepe a reformáció korának retorikáiban.....	37	
A. MOLNÁR FERENC: Mít jelent a <i>délceg ló</i> szószerkezet Balassi Bálint <i>Szép magyar komédiájában?</i>	46	
P. VÁSÁRHELYI JUDIT: Adalék Szenci Molnár Albert alkalmi verseihez.....	50	
RESTÁS ATTILA: Bartholomaei Keckermanni Systematis rhetorici Epitome (1617).....	55	
KECSKEMÉTI GÁBOR: Szónoki gyakorlat a magyar vitézségről a leuveni egyetemen....	61	
VÍGH ÉVA: A néma ékesszólás barokk kézikönyve: Giovanni Bonifacio és <i>a Jelek művészete</i>	69	
BÉNYEI TAMÁS: Saját képére: Éva Narcissus-jelenete az <i>Elveszett Paradicsomban</i>	78	
NYIRKOS ISTVÁN: Eszmény és norma Kazinczy nyelv művészetében.....	88	
II. A 17. SZÁZADI KATOLIKUS PRÉDIKÁCIÓIRODALOM ÉS PÁZMÁNY PÉTER		
GÁBOR CSILLA: Jezsuita családtagok: nagyszombati Káldi Márton és György.....	95	
MACZÁK IBOLYA: Kafarnaumi százados – kompilált köntösben	103	
SZÁRAZ ORSOLYA: „O inferno, o penitenza!” Két 17. századi olasz pokol-prédikáció. 108		
SZABÓ FERENC S. J.: Pázmány Péter imádságos könyvének hét bűnbánati zsoltára.....	115	
TASI RÉKA: „...tisztelvén, avagy bár imádván...” (Adalékok a képek tisztelétéről szóló hitvitáinkhoz).....	122	
HARGITTAY EMIL: Kéziratos latin nyelvű mutató Pázmány <i>Prédikációi</i> hoz.....	130	
DEBRECZENI ATTILA: Egy adalék Pázmányhoz és Kazinczyhoz	160	
III. KEGYESSÉG ÉS LITURGIA		
FAZAKAS GERGELY TAMÁS: Református imádságok és az 1620 körüli Bethlen-propaganda	167	

FEKETE CSABA: Ó, Jézus, egek harmatja (Kanciók és himnuszok a délvidéki graduálokból)	179
PETRÓCZI ÉVA: Házassági-válási kódex – puritán módra (Tarpai Szilágyi András: <i>Libellus repudii et divortii Christiani</i> , 1667)	194
GYŐRI L. JÁNOS: Egy elfeledett református prédikátor, Nádudvari Péter.....	202
MEDGYESY S. NORBERT: A perenyei népi betlehemes játék.....	209
IV. BAROKK ÉS KÉSŐ-BAROKK IRODALOM	
AMEDEO DI FRANCESCO: Miklós Zrínyi e la questione del destino della nazione ungherese: un'ermeneutica della condizione storica umana?.....	225
LŐKÖS ISTVÁN: A kaj-horvát barokk próza mestere: Juraj Habelić	233
PAVERCSIK ILONA: Egy 17. századi napóra és emblematikus értelmezése	242
S. SÁRDI MARGIT: Az időszakos naplók.....	251
TÜSKÉS GÁBOR: A Mikes-kutatás kérdéseihez, II.	259
R. VÁRKONYI ÁGNES: Mikes és a kis jégkorszak	272
SZELESTEI N. LÁSZLÓ: Himnuszfordítások Ányos Pál <i>Énekek könyve</i> című kötetéből	281
KNAPP ÉVA: Azonos történelmi tárgyú iskoladramák a német és magyar jezsuita színpadon: Hunyadi László és Hunyadi Mátyás	292
KOVÁCS KÁLMÁN: Szigetvár 1566-os ostromának 18–19. századi német irodalmi feldolgozásai és azok forrásai	302
SZÖRÉNYI LÁSZLÓ: Baróti Szabó Dávid <i>Aeneis</i> -fordítása.....	310
HUBERT ILDIKÓ: Barokk elegiák – Műfordítás a 19. század elejéről.....	317
V. UTAZÁSI IRODALOM, EGYETEMJÁRÁS, KAPCSOLATTÖRTÉNET	
SZIRÁK PÉTER: Az utazás eseményszerűsége (A kora újkori magyarországi utazási irodalom egynémely aspektusa).....	327
NAGY LÁSZLÓ KÁLMÁN: Krakkói reneszánsz költők magyar kapcsolatai	334
VISKOLCZ NOÉMI: Nádasdy Ferenc és Róma	340
NÉMETH S. KATALIN: Debrecen Veit Marchthaler útleírásában	350
BOZZAY RÉKA: A harderwijki egyetem jelentősége a kora újkori magyar peregrináció történetében	357
MÁRTA FATA: Kaiser Joseph II. über die religiöse Vielfalt in Siebenbürgen während seiner Reise durch das Großfürstentum 1773.....	364
FERENC POSTMA: Das <i>Itinerarium</i> von Michaël Benedek (1773–1775) und seine vier <i>Testimonia</i> aus Franeker (Juni 1775)	371
PUSZTAI GÁBOR: A magyar Robinson (Jelky András és a robinzonádok irodalmi hagyománya).....	391
EGYED EMESE: Utazó, értéklátó	398
SÁRKÖZY PÉTER: „Áldom a nyüzsgő Rómát” (Magyar írók Róma-élménye).....	407
VI. ITÁLIA	
HAVAS LÁSZLÓ: Róma: Európa megújulásának örök jelképe.....	417
MADARÁSZ IMRE: A humanista embereszmény (Könyvkultusz, szabadságeszme és egyénközpontúság kapcsolatai a történelmi humanizmus kialakulásában és értékrendjében).....	428

PUSKÁS ISTVÁN: Mohamed a sisakforgón (A korai észak-itáliai lovagregények iszlámképe)	434
LÁSZLÓ PETE: Carlo Zucchi e l'Ungheria	440

II. KÖTET

VII. KÖNYV-, KÖNYVTÁR- ÉS KIADÁSTÖRTÉNET

BARICZ ÁGNES: Suri Orvos Mihály 1602-es Perkins-fordítása	447
KULCSÁR PÉTER (közli): Paulus Simoni Bistriciensis <i>Meteorologia generalis</i> (Dantisci, 1617, RMK III, 1187.)	458
DIENES DÉNES: Tolnai Dáli János könyvtárának töredéke Sárospatakon?	469
PÉTER EREDICS: <i>De verlooren zondaar gezogt en gezaligt</i> des Nicolaas Simon van Leeuwaarden (1648–1730) ins Ungarische übersetzt	480
CSORBA DÁVID: Magyar írók – magyar olvasmányok?	490
DUKKON ÁGNES: A barokk szellemiség megjelenési formái a <i>Calendarium Tyrnaviense</i> sorozat példányaiban	497
MONOK ISTVÁN: Adalékok az Esterházy-könyvtár kialakulásának történetéhez (A Moszkvában őrzött könyvek vizsgálatának tanulságai)	504

VIII. EGYHÁZ- ÉS OKTATÁSTÖRTÉNET

EGER HISTÓRIÁJA

PÓSÁN LÁSZLÓ: Értelmiség a középkori Poroszországban	511
FEKETE KÁROLY: Kálvini reformáció és diakónia	518
ŐZE SÁNDOR: Fokasz császár szerepe az európai és magyarországi protestantizmus történet-szemléletében	526
PAPP IMRE: A nantes-i ediktum előtörténetéhez	535
BALÁZS MIHÁLY: Alsted és az erdélyi unitáriusok	542
VÉGHSEŐ TAMÁS: A papképzés ügye a munkácsi görög katolikus püspökségben a 17. században	551
IFJ. BARTA JÁNOS: Egyházi szerzők a kora újkori magyarországi mezőgazdasági szakírók között	558
HEINZ SCHILLING: Religion und Konfessionalität in Alteuropa – historische und historiographische Reflexionen	565
JOACHIM BAHLCKE: Ungarns langer Weg zu religiöser Toleranz (Die Kaschauer Streitschrift <i>Veritas toti mundo declarata</i> (1671) des Großwardeiner Bischofs György Bársony und ihre Widerlegungen von protestantischer Seite)	572
ANTON SCHINDLING: Protestantische und katholische Hochschulen im Heiligen Römischen Reich deutscher Nation	584
LÓKÖS PÉTER: Egykorú német rőpirat Eger 1596-os elfoglalásáról és a mezőkeresztési csatáról	592
BOSÁK NÁNDOR: Teológiai oktatás Egerben a 18. században	601
PETERCSÁK TIVADAR: Hagyományörző fertálmesterek Egerben	607

IX. KORA ÚJKORI ÉLETPÁLYÁK

GORILOVICS TIVADAR: A művelődéstörténet úttörője, Loys Le Roy (1510–1577)	619
SZABÓ ANDRÁS: Ilosvai Benedek, gyulafehérvári plébános	627
SZABADI ISTVÁN: Johannes Michael Brutus és Marcello Squarcialupi	634

TUSOR PÉTER: Forgách Zsigmond katolizálása (Egy római misszilis [irodalom]történeti forrásértéke).....	640
LUFFY KATALIN: Levéltári adalékok Czeglédi István és Nánási L. István nagybányai papelhívásának történetéhez (1656, 1660).....	646
GÁTI MAGDOLNA: Adalékok Johann Adam Weber (1611–1686), Ágoston-rendi kanonok életéhez és munkásságához	652
PAPP KLÁRA: Két Csáky karrier Felső-Magyarországon a 17. század második felében..	658
MERCS ISTVÁN: Egy „labanc” főúr: Koháry István országbíró portréja a történeti irodalomban	667
X. IDENTITÁS, KÖZÖSSÉGKÉPZÉS, ÍRÁSHASZNÁLAT	
OLÁH SZABOLCS: A reprezentáció kerülőútja – A Habsburg-kép a humanista nyilvánosságban	677
PÉTER KATALIN: Multikulturális falvak a 16–17. századi Felföldön.....	687
TÓTH ZSOMBOR: Emlék? Irat? Irodalom? – kérdések és megjegyzések az (al)diszciplínához	697
PÁL JÓZSEF: A határ szó jelentéséről a 18. század második felében.....	706
S. VARGA PÁL: Idegenség és önkép az irodalomban (Néhány példa a 19. század magyar irodalmából)	715
IMRE LÁSZLÓ: Lukács György, Horváth János és a magyar szellemtörténet	724
Cs. VARGA ISTVÁN: „Doleo ergo sum”. Költők és írók patográfiáiról.....	731
GÖRÖMBEI ANDRÁS: Közösséget formáló értékek huszadik századi irodalmunkban...	737
ABÁDI NAGY ZOLTÁN: Gondolatok a kollektív identitás teoretizálhatóságához (Virtuális és aktuális közösségek a kortárs amerikai prózában, I.).....	744
SZABÓ PÉTER: Sorsértelmezés, nemzettudat, mentalitástörténet (Bitskey István <i>Mars és Pallas között</i> című könyvéről)	751
NÉVMUTATÓ.....	757